

Ewa Węgrzyn-Jonek

Wspomaganie szkoły w budowaniu systemu wychowawczego

Wykorzystanie programu
Szkoła dla Rodziców i Wychowawców
w kształtowaniu
kompetencji społecznych u uczniów

Tekst: **Ewa Węgrzyn-Jonek**

Od 1999 r. realizator, edukator i trener ogólnopolskiego programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”. Do 2005 r. konsultant w Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu (Filia w Wałbrzychu). W latach 1998–2008 nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Pedagogicznej TWP w Warszawie (Filia w Wałbrzychu) oraz w Wałbrzyskiej Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości. Wicedyrektor w Zespole Szkół Fundacji SGMK, wicedyrektor w Niepublicznej Szkole Podstawowej „Eureka – Szkoła z klasą” w Wałbrzychu. Nauczyciel filozofii i etyki.

Konsultacja merytoryczna:

Katarzyna Leśniewska

Redakcja i korekta:

Małgorzata Skibińska

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Małgorzata Skibińska

Warszawa 2017

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp	4
Co wynikało z diagnozy potrzeb szkoły?	4
Kierunki zmian, zasoby i bariery	4
Moje przygotowanie do wspomagania szkoły w rozwoju	5
Dlaczego „Szkoła Rodziców i Wychowawców” stała się drogą do celu?	5
Korzyści z wdrożenia programu	6
Rozwój zawodowy nauczycieli w dziedzinie wychowania	7
Budowanie skutecznego zespołu wychowawczego	8
Budowanie systemu wychowawczego szkoły	9
Wdrażanie programu a kompetencje społeczne uczniów	10
Trudności wdrażania programu Szkoła dla Rodziców i Wychowawców	11
Zdobyte doświadczenia	11
Podsumowanie	11
Bibliografia	12

Wstęp

W niniejszym artykule opisuję, jak wdrożenie programu umiejętności wychowawczych „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” wpłynęło na poprawę funkcjonowania szkoły w zakresie wychowania oraz jak przyczyniło się ono do powstania systemu wychowawczego szkoły.

W trakcie 11 lat pracy na stanowisku wicedyrektora w jednej ze szkół niepublicznych w Wałbrzychu¹ i wdrażania programu umiejętności wychowawczych „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” miałam okazję obserwować, jakie korzyści przyniosła realizacja tego programu uczniom, nauczycielom i szkole jako całości, a także jak poprawiły się relacje między wszystkimi podmiotami szkoły i jak zmieniła się panująca w niej atmosfera. Doświadczenia te sięgają czasów dużo wcześniejszych niż procesowe wspomaganie szkół wprowadzone na poziomie aktów prawnych. Kiedy zaczynaliśmy, o takim sposobie działania – obejmującym całą szkołę, wychodzącym od diagnozy, planowym, długofalowym, opartym na wdrażaniu zmian i zakończonych ewaluacjach – nie mówiło się jeszcze jak o wspomaganiu szkoły. Ale *de facto* było to wspomaganie. Z mojego doświadczenia wynika, że ten sposób pracy przynosi wymierne korzyści dla szkoły.

Wnioski z diagnozy potrzeb szkoły

Sytuacja wychowawcza szkoły w punkcie wyjścia przedstawiała się następująco: pomimo że w szkole istniał pisemny program wychowawczy, każdy nauczyciel miał własny pomysł na wychowanie i realizował ogólne cele wychowawcze szkoły według własnego uznania, co było źródłem braku spójności między działaniami poszczególnych nauczycieli. Sytuacje trudne były pomijane lub rozwiązywane na własną rękę, doraźnie. W pracy wychowawczej z uczniami sytuacja ta oznaczała, że na te same zachowania nauczyciele reagowali w różny sposób, co osłabiało efektywność ich oddziaływań. Trudniej też było osiągnąć trwałą zmianę niewłaściwych zachowań. Wychowanie w szkole nie stanowiło w związku z tym ani spójnego systemu, ani nawet wspólnej sprawy. Ogólna diagnoza sytuacji placówki – rozmowy z nauczycielami, obserwacje, zastrzeżenia formułowane przez rodziców – wykazała wyraźną potrzebę wspomagania szkoły w zakresie wychowania. Potrzeba ta wynikała z braku skuteczności dotychczasowych działań, niespójności nauczycieli w celach, aktywności i stosowanych metodach wychowawczych, oporu przed podejmowaniem prób rozwiązywania trudnych sytuacji, niechęci do analizowania porażek oraz braku umiejętności opisywania efektów i sukcesów wychowawczych.

Kierunki zmian, zasoby i bariery

Wdrożenie programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” zakładało, że pracownicy szkoły podniosą swoje kompetencje w zakresie wychowania: będą lepiej komunikować się

¹ Zespół Szkół Fundacji „Szkoła Gminna Menadżersko-Księgowa” w Wałbrzychu.

z uczniami i rodzicami, łatwiej podejmować i rozwiązywać trudne sytuacje wychowawcze oraz efektywniej motywować uczniów do nauki. Wdrożenie wiązało się z komplikacjami: permanentne zmiany w kadrze, opór wobec wprowadzania zmiany, sceptyczne nastawienie części nauczycieli wobec nowych metod wychowawczych, trudności z włączeniem się w warsztatowe metody pracy, niechęć do zmiany przyzwyczajeń, rutyna, strach („czy podołam nowym wyzwaniom?”). Kluczowym elementem procesu wdrożenia okazało się dostrzeżenie przez nauczycieli potrzeby zmian oraz podejmowane przez nich działania.

Wyniki diagnozy wskazywały na konieczność zajęcia się problemem wychowania w szkole. Jeśli bowiem placówka ma skutecznie wychowywać, a nauczyciel ma być ekspertem w dziedzinie wychowania, to pracownicy muszą wiedzieć, do czego wychowywać uczniów, w jaki sposób to robić i jak współpracować w tym zakresie z zespołem nauczycieli, żeby osiągać wyznaczone cele wychowawcze. To wiąże się z koniecznością pisania i aktualizowania programów wychowawczych w szkołach zgodnie z kolejnymi rozporządzeniami – począwszy od Rozporządzenia MEN z 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. z 1999 r. i późniejsze: nr 14, poz. 129, Dz.U. z 2009 r., nr 4, poz. 17, Dz.U. z 2012 r. poz. 977, Dz.U. z 2016 r. poz. 895, Dz.U. z 2016 r. poz. 896, Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Przygotowanie do wspomagania szkoły w rozwoju

Po siedmiu latach pracy jako konsultant do spraw wychowania w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli czułam się przygotowana do tego zadania, szczególnie po opublikowaniu poradnika *Jak budować program wychowawczy szkoły*². Byłam przygotowana teoretycznie, ale w praktyce budowanie programu wychowawczego w szkole wymagało również odpowiedzi na potrzeby samych nauczycieli. To, co wykazała wstępna diagnoza, dotyczyło deficytu zarówno w sferze celów i wartości (ich niespójność, nieadekwatność metod wychowawczych do celów), jak i w sferze umiejętności wychowawczych. Okazało się, że znajomość metod nie zawsze idzie w parze z umiejętnością ich zastosowania w konkretnych sytuacjach i celach. Punktem wyjścia do pracy był zatem zdiagnozowany brak umiejętności wychowawczych: jak motywować do nauki, jak formułować i egzekwować zasady zachowania w szkole, jak wspierać uczniów w pokonywaniu trudności emocjonalnych, jak wyciągać konsekwencje i jak konstruktywnie budować poczucie własnej wartości u uczniów.

„Szkoła Rodziców i Wychowawców” jak droga do celu

Program „Szkoła dla Rodziców i wychowawców”, który rozwijał się w całej Polsce dzięki Wydziałowi Wychowania i Profilaktyki Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Warszawie, autorce Joannie Sakowskiej i ogólnopolskiej koordynatorce Marii Talar, był idealną odpowiedzią na potrzeby nauczycieli w zakresie umiejętności wychowawczych. 40-godzinne warsztaty (10 spotkań po cztery godziny) pozwalał na ćwiczenie umiejętności: stawiania gra-

² M. Simm, E. Węgrzyn-Jonek, *Jak budować program wychowawczy szkoły*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2000.

nic, wspierania uczniów w radzeniu sobie z emocjami, zachęcania do współpracy i samodzielności, wyciągania konsekwencji zamiast karania, wyprowadzania z ról, które blokują rozwój ucznia, konstruktywnego chwalenia i rozwiązywania konfliktów, budowania odpowiedzialności wychowanka za własny rozwój oraz poczucia własnej wartości³.

Sukcesywnie szkolona grupa nauczycieli, którzy dostrzegli i stosowali w praktyce doskonałe umiejętności, była zaczynem zmian w procesie wychowania w szkole. Już na początku okazało się, że forma warsztatowa najlepiej sprzyja ćwiczeniu kompetencji, pozwala w grupie rozmawiać o doświadczeniach, wypracowywać sposoby reagowania, pracować na realnych, konkretnych przykładach i sytuacjach ze szkoły. Nauczyciele wykorzystywali doskonałe umiejętności od razu po warsztatach, jeszcze w czasie cyklu szkoleń, co utwierdzało ich w przekonaniu o skuteczności proponowanych rozwiązań wychowawczych, pobudzało motywację do doskonalenia i pomagało przełamać opór przed wprowadzaniem nowych rozwiązań. Zawiaływały się lub zacieśniały relacje na poziomie profesjonalista – profesjonalista, dzięki czemu następowało również ocieplenie relacji koleżeńskich, dlatego łatwiej było rozmawiać o wspólnych doświadczeniach, nawet trudnych.

Małe grupy współpracy były zaczynem zmian, budowania zespołu i zbiorowej refleksji nad wychowaniem w szkole. Problemy realne, konkretne, bliskie, codzienne oraz ich rozwiązywanie na bieżąco – z towarzyszącym temu poczuciem znajomości skutecznych sposobów radzenia sobie z trudnościami – stanowiły podstawę budowania realnego programu wychowawczego.

Korzyści z wdrożenia programu

Radzenie sobie z problemami wychowawczymi zwiększało poczucie skuteczności, sprawstwa, a tym samym poczucie sensu pracy wychowawczej w szkole. To, że wzrost umiejętności wychowawczych u nauczycieli poprawi relacje między nimi i uczniami, było oczywiste, ale okazało się, że przyczynił się on także do poprawy kondycji całego systemu wychowawczego. Korzyści z doskonalonych umiejętności czerpali sami nauczyciele dla swojego rozwoju zawodowego. Powstał także zespół działający w sprawach wychowawczych i zauważalne stały się korzystne zmiany systemowe: porządek organizacyjny (np. realne procedury reagowania w trudnych sytuacjach, podejmowanie prób rozwiązywania sytuacji konfliktowych), porządek aksjologiczny (np. stała refleksja na temat ukierunkowania wychowania uczniów, świadomość celów ułatwiająca dobór zadań i metod wychowawczych) oraz dydaktyczny (stała świadomość, że najpierw wychowujemy, a potem uczymy; jasny program wychowawczy, obejmujący to, jak chcemy uczyć, jak uczniowie mają się uczyć i jakiej dydaktyki potrzebujemy).

Doskonalenie umiejętności wychowawczych nauczycieli według programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” przyniosło szkole korzyści w trzech sferach:

³ Por. J. Sakowska, *Szkoła dla Rodziców i Wychowawców*, CMPPP, Warszawa 1999.

- 1) rozwoju zawodowego nauczycieli w zakresie wychowania;
- 2) budowania skutecznego zespołu wychowawczego;
- 3) budowania realnego systemu wychowawczego szkoły oraz wzrostu kompetencji społecznych nauczycieli i uczniów.

Rozwój zawodowy nauczycieli w zakresie wychowania

Po kilkunastu latach pracy realizującej założenia programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” nauczyciele stali się skutecznymi wychowawcami. Na podstawie obserwacji można sformułować konkretne korzyści, jakie osiągnęli oni w swoim rozwoju zawodowym.

Nauczyciele:

- częściej słuchają dzieci, niż mówią, co poprawia relacje między nimi, ponieważ lepiej rozumieją uczniów, wiedzą, co się z nimi dzieje, czego potrzebują;
- oddzielają zachowania od osoby ucznia, tj. unikają etykietowania „jaki uczeń jest”, a zamiast tego opisują jego zachowania, przez co mają realny wpływ na zmianę niewłaściwych zachowań uczniów;
- lepiej porozumiewają się z dziećmi, między sobą i z rodzicami – stosują mniej barier komunikacyjnych, słuchają aktywnie, pamiętając o skupieniu uwagi na tym, co mówi rozmówca; potrafią parafrazować, odzwierciedlać, wyjaśniać uczucia i wypowiedzi;
- rozwiązują konflikty, modelują ich konstruktywne rozwiązywanie i nie wyręczają uczniów w ich rozwiązywaniu;
- nie boją się sytuacji trudnych pod względem wychowawczym, mają sposoby ich rozwiązywania i nie unikają podejmowania prób ich zastosowania;
- wspierają samodzielność i odpowiedzialność uczniów, pozwalając im na „formułowanie własnej odpowiedzi na sytuację”;
- dopuszczają alternatywne, uczniowskie rozwiązania sytuacji trudnych, konfliktowych; pozwalają na popełnianie błędów oraz ponoszenie ich naturalnych i zapowiedzianych konsekwencji;
- szanują autonomię dziecka, pozwalają mu wyrażać emocje, poglądy, opinie, prezentować własne pomysły i rozwiązania; modelują realizację tego w sposób akceptowany społecznie;
- mają wypracowane konstruktywne sposoby formułowania opisu, oceny i konstruktywnej krytyki zachowań uczniów (W szkole zrezygnowano z tradycyjnych uwag zgłaszanym rodzicom na rzecz informacji zwrotnej udzielanej uczniowi i jego rodzicom. Zmieniła się forma tego przekazu – z krytyki na opis zachowania dziecka i sformułowane oczekiwanie jego poprawy.);
- akceptują uczucia dzieci, ale nie wszystkie zachowania wynikające z tych uczuć ; udzielają informacji zwrotnych na temat zachowania, opisują zachowania trudne;
- potrafią chwalić i przekazywać informację dziecku w sposób, który wzmacnia poczucie własnej wartości (konstruktywna pochwała);

- dokonują analizy własnych odczuć i motywów postępowania;
- lepiej kontrolują swoje zachowania, stają się bardziej asertywni i empatyczni;
- bardziej pilnują, żeby nie stosować barier komunikacyjnych;
- są bardziej konsekwentni, a równocześnie łagodni, ponieważ konsekwentne działania sprawiają, że nie muszą odwoływać się do narzędzi siłowych, przez co stają się skuteczniejsi w działaniu;
- potrafią precyzyjniej mówić o swoich emocjach (uczniom, nauczycielom i rodzicom), przez co zwiększają nad nimi kontrolę;
- nie krzyczą, rzadziej się złością, ponieważ potrafią radzić sobie z negatywnymi emocjami;
- więcej słuchają i wiedzą, co się dzieje z uczniem, dzięki czemu dzieci i nauczyciele nabierają do siebie nawzajem większego zaufania, tworząc zdrowsze relacje (Wynika to z faktu, że umiejętności wychowawcze wymagają kontaktu i rozeznania we własnych emocjach, poglądach, przekonaniach i zachowaniu, pogłębiają rozumienie siebie, swoich reakcji, a tym samym otwierają nauczyciela na rozumienie drugiego człowieka: ucznia, kolegi, koleżanki. Powstaje płaszczyzna do podejmowania dialogu w sytuacjach codziennych i tych szczególnie trudnych).

Budowanie skutecznego zespołu wychowawczego

Doskonalenie umiejętności wychowawczych według programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” przyniosło wymierny efekt w postaci stale integrującego się zespołu. Budowanie zespołu wychowawczego jest długim procesem i dokonuje się przez poprawę relacji koleżeńsko-profesjonalnych wśród samych nauczycieli, a potem w małych grupach. Wymienione poniżej korzyści z budowania skutecznego zespołu wychowawczego stanowią jednocześnie opis poszczególnych etapów tego procesu.

Nauczyciele:

- łatwiej porozumiewają się ze sobą, potrafią mówić o sprawach trudnych, nabierając przekonania o swojej skuteczności; przełamują opór przed mówieniem o swoich błędach i trudnościach; następuje urealnienie rozmowy między nauczycielami o realizowanych działaniach;
- z etapu mówienia wyłącznie o uczniach i ich problemach (w tym problemach w rodzinie) przechodzą do etapu analizowania swoich działań, rozwiązań wychowawczych w kontekście poszczególnych uczniów i klas, co umożliwia podjęcie skuteczniejszych działań, a nie poprzestawania na stwierdzeniach typu: „On już taki jest”, „Taką ma sytuację w domu”;
- poszukują stale nowych rozwiązań skomplikowanych sytuacji wychowawczych, nie boją się sytuacji trudnych, ponieważ wspierają się nawzajem;
- potrafią przyznać się do niewiedzy przed sobą i rodzicami, proszą o pomoc;

- pracują w grupach (przedmiotowych, projektowych), aby rozwiązywać problemy lub wykonywać zaplanowane zadania według własnego rozeznania sytuacji lub zgodnie z procedurą rozwiązywania trudnych sytuacji wychowawczych;
- bardziej ufają sobie nawzajem – małe grupy nauczycieli współpracujące ze sobą przyczyniają się do powstawania zespołu wychowawczego (jeśli problemy omawiane są w małych grupach, to na forum całego zespołu uzyskuje się wsparcie tych grup);
- dokonują zbiorowej refleksji nad wychowaniem i wspólnym działaniem wychowawczym, dzięki czemu zwiększają kontrolę nad aktywnością własną i zespołu; zwiększa się także skuteczność działania nauczycieli, a zmniejsza – osamotnienie i strach w trudnych sytuacjach wychowawczych.

Budowanie systemu wychowawczego szkoły

Doskonalenie umiejętności wychowawczych według programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” przyniosło również korzyści w formie krystalizującego się systemu wychowawczego szkoły i wpłynęło na wzmocnienie umiejętności społecznych nauczycieli i uczniów. Wzrost zaufania oraz rozwój współpracy wychowawczej w grupach i zespole nauczycieli, a także budowanie skutecznego zespołu wychowawczego znalazły odbicie w porządku aksjologicznym i organizacyjnym szkoły, tworzącym podstawę kultury wychowania w szkole, to znaczy:

- widoczna jest spójność w działaniach wychowawczych, która wynika ze wspólnej refleksji na temat wychowania (wartości i celów), omawiania zadań i konkretnych działań oraz analizowania ich skutków i wyciągania wniosków do dalszej pracy;
- nauczyciele, świadomi skuteczności swoich działań wychowawczych i umiejętności tworzenia porządku wychowawczego w szkole, są zainteresowani analizowaniem swoich działań i wyciąganiem wniosków do dalszej pracy;
- wypracowane skuteczne wzory działań wychowawczych stają się wzorami postępowania w analogicznych sytuacjach;
- nowi nauczyciele korzystają z wypracowanych wzorów postępowania;
- wszyscy wychowujący mówią jednym językiem o wychowaniu, reagują analogicznie, a więc spójnie;
- zasady obowiązujące w szkole zostają przyjęte (uwewnętrznione) przez dzieci jako własne, co przekłada się na modelowanie zachowań uczniów, którzy mówią o swoich emocjach, rozmawiają o zasadach życia społecznego, problemach w komunikacji i rozwiązują konflikty;
- dyrektor lub lider nie jest wyłączony z systemu wychowawczego – stanowi jego ważny element, modeluje zachowania dorosłych;
- spójne cele i sposoby reagowania zwiększają skuteczność działań wychowawczych poszczególnych nauczycieli, wpływają pozytywnie na atmosferę w szkole;

- buduje się czytelne sposoby (czasem procedury) reagowania w trudnych sytuacjach wychowawczych, co przyczynia się do lepszego uwewnętrznienia zasad panujących w szkole;
- nauczyciele znają typowe problemy rozwojowe wychowanków, łatwiej więc radzą sobie z ich indywidualnymi przejawami;
- system wypracowanych działań na etapie zapobiegania problemom wychowawczym powoduje, że nauczyciele przechodzą do etapu zapobiegania niewłaściwym, trudnym zachowaniom uczniów;
- spójne działania wychowawcze wprowadzające porządek organizacyjny i aksjologiczny znajdują odbicie w porządku dydaktycznym – skuteczne wychowywanie umożliwia skuteczne nauczanie i uczenie się;
- w szkole wyraźnie obserwuje się i odczuwa mniejsze napięcie, mniej siłowych rozwiązań, większy spokój i lepszy klimat sprzyjający pracy i rozwojowi, a nawet przyjemność z bycia razem w szkole;
- nauczyciel nie jest zobowiązany do działania natychmiastowego i mającego przynieść trwały efekt (takie nie istnieją), usprawnia się natomiast w wychowawczej długomyślności.

Wdrażanie programu a kompetencje społeczne uczniów

Najważniejszą korzyścią i celem budowania systemu wychowawczego szkoły był wzrost kompetencji społecznych uczniów. Uczniowie poznali sposoby radzenia sobie z emocjami, mówią o nich i stale uczą się wyrażać je w sposób akceptowalny społecznie. Poznali również sposoby rozwiązywania konfliktów. Sami wychodzą z inicjatywą rozwiązywania ich w sposób, którego nauczyli się od nauczycieli – siadają w kręgu i rozmawiają o tym, co się wydarzyło, z czym mają problem. Rozwijają umiejętność słuchania i rozumienia stanowiska drugiej strony sporu. W tym kontekście modelowanie postaw przez nauczycieli jest ważnym sposobem uczenia empatii. Uczniowie sami znajdują rozwiązania konfliktów, odnoszą sukcesy w komunikowaniu się ze sobą i dochodzeniu do kompromisów. To z kolei przekłada się na doskonalenie współpracy w grupach, kontaktach koleżeńskich, zadaniach projektowych na lekcjach i poza lekcjami. Samodzielność i odpowiedzialność rozwijane są przez umożliwianie uczniom podjęcia inicjatywy, przekazywanie im wiedzy na temat sposobów rozwiązań trudnych sytuacji i ćwiczenie umiejętności ich realizacji. To samo dotyczy wprowadzania dzieci w zasady życia społecznego. Uczniowie mówią, że łatwiej im podporządkowywać się nakazom i zakazom, gdy nauczyciele opisują swoje oczekiwania, niż gdy rozkazują, krzyczą, porównują ucznia z innymi. Sens zasad postępowania społecznego i reguł obowiązujących w grupie staje się czytelny nie przez wysłuchiwanie „kazań”, ale przez uwewnętrznianie reguł w działaniu. To powoduje przechodzenie od zewnętrznej kontroli uczniów do ich samokontroli. Na pytanie o osobę, do której można się zwrócić w trudnej sytuacji, uczniowie wskazują kilku, a czasem wszystkich nauczycieli. To jasno dowodzi wzrostu zaufania do nauczycieli.

Trudności we wdrażaniu programu

Najczęstsze problemy i trudności, które pojawiały się podczas wdrażania programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” w szkole, to:

- stale zmieniająca się kadra nauczycieli, która uniemożliwia wypracowanie jednolitego zespołu wychowawczego, pracującego tymi samymi metodami przez kilka lat;
- brak zaangażowanie wszystkich nauczycieli – w różnych latach było to około 40–60 proc. nauczycieli, którzy skutecznie doskonalili umiejętności wychowawcze i stosowali nowe rozwiązania w relacji z uczniami; pozostali nauczyciele swoim oporem osłabiali w różnych okresach i w różnym stopniu spójność systemu;
- przyzwyczajenie niektórych nauczycieli do wyuczonych metod i niechęć do zmian;
- opór niektórych nauczycieli przed pracą w grupie;
- sytuacje silnie stresujące, pod wpływem których nauczyciele wracali do starych przyzwyczajeń.

Zdobyte doświadczenia

Doświadczenia zdobyte podczas wdrażania programu pokazują, że:

- program może być skuteczną pomocą w doskonaleniu systemu wychowawczego we wszystkich typach placówek oświatowych;
- wdrażanie programu to wieloletni proces rozwoju szkoły w zakresie wychowania i budowania kultury szkoły – proces trudny, ale efektywny;
- bardzo ważna jest rola lidera, który zna i rozumie program, potrafi skutecznie go wdrożyć nawet w małej grupie nauczycieli;
- wymaga przeszkolenia nauczycieli przez certyfikowanych realizatorów programu, których lista jest dostępna na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji⁴.

Podsumowanie

Wdrażanie programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” i doskonalenie umiejętności wychowawczych poprawiło klimat szkoły w ciągu kilku lat. Umożliwiło również potraktowanie wychowania jako wspólnej sprawy dorosłych i zbudowanie systemu wychowawczego placówki. Poprawił się klimat szkoły, ponieważ dorośli nie tylko wykonywali celowe i zaplanowane działania, ale stali się w tym bardziej efektywni. Pogłębili także kontakt z uczniami: więcej słuchają i wiedzą, co się dzieje z uczniem, dzięki czemu dzieci i nauczyciele nabierają do siebie nawzajem większego zaufania, tworząc zdrowsze relacje. Powstała płaszczyzna do podejmowania dialogu w sytuacjach codziennych i tych szczególnie trudnych. Wpływa to na kształtowanie się kompetencji społecznych uczniów ich bycie sobą na głęb-

⁴ Baza realizatorów rekomendowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji: www.ore.edu.pl/programy-i-projekty-98419/szkoa-dla-rodzicow-i-wychowawcow/realizatorzy [online, dostęp dn. 14.11.2017].

szym poziomie, co oznacza, że lepiej rozumieją siebie i innych, łatwiej rozwiązują sytuacje trudne, wykorzystują umiejętność konstruktywnego porozumiewania się i są gotowi do współpracy.

Bibliografia

- Sakowska J., *Szkoła dla Rodziców i Wychowawców*, CMPPP, Warszawa 1999.
- Simm M., Węgrzyn-Jonek E., *Jak budować program wychowawczy szkoły*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2000.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

